

V Praze dne 21. února 2019
č. j.: SPH 328/2019

Rozhodnutí

Kanceláře prezidenta republiky – Odboru památkové péče

ve věci opravy balkonu Západního křídla Starého královského paláce Pražský hrad – III. nádvoří.

Kancelář prezidenta republiky – Odbor památkové péče, příslušná podle § 2 vládního nařízení č. 55/1954 Sb., o chráněné oblasti Pražského hradu, vydává na základě § 14 odst. 3 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, toto rozhodnutí:

Správa Pražského hradu, příspěvková organizace, příslušná hospodařit s majetkem tvořícím areál Pražského hradu, předložila podle § 14 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb. žádost č. j.: SPH 328/2019 o rozhodnutí ve věci opravy barokního balkonu Západního křídla Starého královského paláce. Záměrem je především oprava spárování horizontálních ploch tvořených pískovcovými deskami a položení měděného plechu ve vnitřní partii balkonu. Římsové desky předstupující zábradlí potom budou pokryty plechem olověným. Historicky je horizontální plocha balkonu kryta rozměrnými pískovcovými deskami. Vinou nedostatečné údržby došlo k poškození spárování a následnému zatečení vody do konstrukce skladby dlažby a klenby. Zatečení je znatelné již i z lícové strany klenby a v čelních partiích pilířů. Komplexní obnova byla provedena řádově před osmi až deseti lety, což pro takový typ konstrukce není dostatečný interval zaručující dobré fungování historické konstrukce. Protože se situace během posledních 20 let opakuje již po několikáté, byla zvažena a doporučena úprava pojistnou vrstvou plechu, která zaručí téměř bezúdržbovou ochranu horizontální konstrukce balkonu. Balkon jako celek bude revidován a opraveny spíše drobné nedostatky v tmelech a kamenických výměnách. Zkontrolována bude i elektroinstalace, která je ovšem provedena v nedávné době a měla by být zcela v pořádku.

Kancelář prezidenta republiky – Odbor památkové péče žádost posoudil z hlediska zájmů státní památkové péče na ochraně Pražského hradu, který je, včetně jeho areálu, nařízením vlády č. 147/1999 Sb., o prohlášení a zrušení prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky, prohlášen za národní kulturní památku, a stanoví:

Záměr opravy (rekonzervace) balkonu Západního křídla Starého královského paláce a jeho následná ochrana měděným a olověným plechem je přípustná za následujících podmínek:

- zásah, který je třeba typologicky považovat především za restaurování součástí architektury, bude prováděn pod přímým a trvalým dozorem zkušeného restaurátora, či restaurátorů, kteří jsou držiteli příslušných restaurátorských licencí Ministerstva kultury České republiky, na základě schválených restaurátorských záměrů (doplněných v případě zjištění nových informací), předložených s dostatečným předstihem Odboru památkové péče Kanceláře prezidenta republiky.

Restaurování kamenných (pískovcových) partií bude provádět tým pod vedením restaurátora, který je držitelem licence MK ČR pro restaurování nepolychromovaného kamene (např. ve znění povolení MK ČR: „restaurování nepolychromovaných nefigurálních uměleckořemeslných děl z kamene“). Revizní restaurování uměleckých kopií světloňošů, vyrobených jako výdusky v období první republiky, bude spíše revizí stavu a drobných konzervačních zásahů - přizvat restaurátora držitele povolení MK ČR pro restaurování sochařských prací (např. restaurování sochařských uměleckých děl z kamene a štuky) bude třeba, pouze pokud bude shledáno závažnější poškození výdusků.

Ostatní pracovníci, kteří se pod vedením restaurátorů budou na zásahu podílet, musí být dostatečně odborní a zkušení. Předpokládáme tedy vzdělání v oboru kameník, či kamenosochař s minimálně pětiletou praxí na památkových objektech (nejlépe typu katedrály sv. Víta). Tato podmínka v ohledu kvalifikace se specializací na historické objekty platí i pro klempíře – olováře, kteří budou doplňovat oplechování parapetů oken a především provedou pokrytí střechy apsidy baziliky olověným plechem.

Plošné lešení nebude patrně potřeba, práce na vnější straně balkonu lze provést z pojízdné věže. Práce bude třeba vhodně koordinovat, protože bohužel v této partii je hlavní vstup do Starého královského paláce.

Po zahájení prací bude třeba provést vstupní prohlídku. Klempíři – olováři proměří spádování stávajících horizontálních partií krycích desek a ověří možnosti položení plechů nového krytí. Bude třeba projednat souvrství a technické detaily návaznosti na barokní fasádu a sokly zábradlí balkonu. Vnitřní plocha je z důvodu občasného využívání navržena z Cu plechu. Pohledová strana (předsazené římsy) bude provedena z Pb plechu. Situaci poněkud komplikují mělké žlábký odvodu vody a relativně malé průtoky soklem zábradlí. Ty by neměly být rozšiřovány.

Před zahájením mokrých technologických procesů budou nejprve odstraněny výkvěty solí a uvolněné nečistoty, či krusty. Opatrně budou odstraněny nesoudržné partie, které jsou buď nekonzervovatelné, nebo pocházejí z mladších úprav. Doporučujeme očištění suchým kartáčem a odsátí včetně všech zcela uvolněných částí vysavačem. Teprve potom bude celý povrch pískovcového zdiva a partií zábradlí šetrně omyt čistou vodou pod mírným tlakem (ideálně teplou vodou, či kombinací páry a vody). Tlak vody nesmí ohrozit poškozené a uvolněné části, či poškodit samotný povrch kamene. Pro naměkčení krust i pro případné povrchové odsolení je vhodné použití buničinových obkladů, s použitím destilované vody (např. Arbocel, buničina musí být vždy bez obsahu chemických látek – např. protipožárních, nejvhodnější je potom lékařská). Používat lze mýdlovou, čpavkovou, octovou vodu, či vodný roztok hydrogenuhličitanu amonného, ale je třeba dodržovat technologické postupy a obecně

spíše nižší koncentraci účinných látek. Pro ztmavlé plochy kamene se poměrně osvědčilo právě použití buničiny a vodný roztok hydrogenuhličitanu amonného (např. fa. Dorapis). Ideální je pokrytí větší plochy zdíva najednou a případně ještě zakrytí mikrotenovou folií – na prodloužení účinné doby působení. Následně je třeba plochu velice pečlivě umýt vodou a zbavit ji pozůstatků hydrogenuhličitanu amonného. To je možné kombinovat s ostatními postupy i mechanickým čištěním naměkčených krust. Vždy budou provedeny testy před plošným použitím.

Před prvním mytím, nebo po vyschnutí budou povrchy kamenného zdíva, zasažené mechy, řasami apod., ošetřeny vhodným biocidním prostředkem (např. Porosan, Santop apod.). Neměly by však být používány přípravky na bázi kvarterních amoniových solí, které mohou negativně ovlivňovat např. hydrofobizaci. Ta bude provedena lokálně, především v horizontálních plochách namáhaných dešťovými srážkami. Omývání povrchu bude opakováno podle potřeby, vhodné je občas spláchnout celý povrch.

Čištění pískovcového povrchu balkonu bude prováděno také mechanickou cestou (povrch bude čištěn měkkými kartáči; krusty budou odstraňovány brusnými kamenickými houbičkami, brusným rounem, skalpelem atd.) avšak šetrně, bez zásahu do vlastního povrchu kamene. Mechanické čištění musí být kombinováno s mokrou cestou (v podstatě broušení pod vodou – což zamezuje příliš invazivnímu zásahu). Neprodyšné krusty budou jemně mechanicky odstraněny, ale pouze tak, aby nebyl porušen originální povrch kamene.

Z výplní spár bude zvětralá a nesoudržná malta opatrně odstraněna do hloubky minimálně 20 mm tak, aby nebyla porušena hrana kvádríku. Potom budou spáry vymyty vodou pod mírným tlakem, aby byl odstraněn všechn jemný prach a případné nečistoty. Při spárování bude bezpodmínečně dbáno, aby spáry a přiléhající kámen byly předem dostatečně navlhčeny. Nedostačuje pouze lehce navlhčit stříčkou (rozprašovačem), voda se musí dostatečně nasát do materiálu. Spáry musí být pečlivě utaženy a velmi se osvědčilo jejich utemování dřevem (za předpokladu, že bylo jádro pečlivě nanášeno a utaženo kovovou špachtlí). Povrch spáry bude zároveň s hranou desky (či prvku), případně by měl kopírovat nerovnosti plochy. Pro delší životnost je zásadně důležitá další péče o čerstvě provedené spáry. Hotové spáry je třeba několikrát denně vlhčit (pouze ručním rozstřikovačem, nikoliv prudce hadicí - samozřejmě tak, aby se nevyplavovalo pojivo, či plnivo), zejména v horkých dnech. Vlhčení je třeba opakovat do vyzrání malty (2 až 4 týdny podle klimatických podmínek). Důležité je vzhledem k letnímu počasí zastínění zpracovávaných úseků.

Malta používaná pro spárování bude vápenná. Preferovány jsou materiály míchané na stavbě z kvalitního hydraulického pojiva (např. Vápenka Mokrá) – nejlépe předem našlehanou kaši z vápenného hydrátu (hydroxid vápenatý Ca(OH)_2). Ideální je uleželá kašové vápno dobré kvality a stáří (např. prodej uleželého vápna Velké Bílovice) a další osvědčená a vyzkoušená pojiva (např. ověřená vápna naložená v jamách či sudech atd.). Použití hydraulických příměsí je povoleno, ale příměs musí tvořit 1 až max. 8% (z celku). Šedý portlandský cement je zcela vyloučen (především z důvodu nevhodné barevnosti základu malty před samotným probarvováním, ale také z důvodu, že pískovec s ním negativně reaguje a degraduje v kontaktních plochách. V případě potřeby (specifického požadavku) lze použít i tzv. románské vápno (někdy označované jako románský cement) a to jako samostatné pojivo. Používat lze samozřejmě i další typy přírodního hydraulického vápna (NHL). Všechny složky v případě pochyb budou konzultovány s vybraným technologem a případně i s chemikem, kteří vyloučí možné pochybení a pomohou s optimalizací směsi. Pro injektáže případně odloučených ploch či trhlin bude použit vhodný materiál na vápenné bázi s odpovídajícím plnivem (mramorová

moučka, opukový prach, čistý křemičitý prach a případně siloxan pro zvýšení zatékavosti). Lze ovšem použít i osvědčené výrobky (např. VAPO injekt). Vzhledem k tomu, že horizontální plochy budou nepohledové lze zvažovat i použití hotových materiálů (kvalitativní normou je např. Bayosan HR 811).

Pro eliminaci technologické nekázně při mísení je povoleno použití záměsové vody s příměsí maximálně 3% akrylátové složky (např. Sokrat, akrylát v takovém poměru funguje jen jako smáčedlo a umožňuje lepší zpracování tmelu). Malty bude připravovat zodpovědný pracovník pod dozorem restaurátora; je třeba zaručit stejnorodost materiálu – nejlepší je, když malty za suchého stavu připravuje pouze jeden pracovník, stejně tak bude připravována záměsová voda. Akrylát na stavbě jiným způsobem používán nebude. Zcela vyloučeno je natírání spáry i jen záměsovou vodou před spárováním, je určena pouze do malty (jako smáčedlo usnadňující promísení složek). Pracovníci budou dbát na pečlivé promíchání pojiva a plniva před použitím (čím déle, tím lépe). Rozdělané množství malty bude důsledně zpracováno najednou, protože z technologického hlediska není přijatelné, aby zavadlá malta byla znovu rozmíchávána. Malty budou s dostatečným předstihem vyvzorkovány a předloženy ke schválení zástupcům Odboru památkové péče Kanceláře prezidenta republiky. Mimo jiné bude i doloženo, kdy a kde byly navržené maltové směsi použity, pokud nejde o materiál důsledně dodržující podmínky rozhodnutí.

Zrnitost plniva směsi se bude řídit velikostí spáry a také tím, zda se jedná o jádro či svrchní (kontaktní) vrstvu. V zásadě zrnitost písků, či kameniva bude dosahovat až cca 50% velikosti spáry (modelově to znamená: pokud je šířka spáry 12mm, největší složkou písku, či kameniva bude zrno o maximální velikosti 6mm, u jádra může být složka zrnitosti až 12mm i více – dle fyzikálních možností) nebo je třeba provést s technologickou důsledností více vrstev s dodržáním technologické pauzy. Velmi důležité je, aby zrnitost použitého písku byla stejnoměrná od nejmenší frakce po největší (každá složka zrnitosti je rovnoměrně zastoupena, včetně prachových součástí). Pokud písek obsahuje jílové součásti, je třeba laboratorně doložit, že jsou stabilní (nebobtnají, nejsou hygroskopické a případně mají pozitivní hydraulické vlastnosti). Je možno plnivo míchat i uměle, či doplňovat plnivo přírodní, které vyhovuje podmínkám. Také je třeba, aby v plnivu byla stejně zastoupena složka ostrá a oblá (oblázky i drcené ostré prvky), často tyto parametry splňují říční písky. Pokud tomu tak není, je třeba mísit písky kopané s říčními (obsah jílových částí ve směsi nesmí nepřesahovat 5%), ale za výše uvedených podmínek. Je třeba doložit ložisko písků (např. Sázavské písky, Borek - náplavka Lahovice, Střeleč).

Malty budou podle potřeby probarvovány vhodnými pigmenty. Není vhodné provádět patinaci spár pouze povrchově, již samotná malta by měla mít vhodný odstín (ne třeba ještě výsledný, ale dle zkušenosti aspoň střední probarvení), který vytvoří vhodný základ pro správnou barevnost spáry. Spáry by měly spolu s kamenem z hlediska barevnosti tvořit celek, který nebude rastrován výrazně světlejšími liniemi. Vhodné pigmenty je třeba rozetřít ve vodě aspoň den před použitím. Barevnost malty, kde jsou použity takto připravené pigmenty, bývá stabilnější a lépe vyzrává. Barevnost spárovací malty se pochopitelně musí přizpůsobit spárované partii zdiva s ohledem na barevnost dotčené plochy. Doporučujeme toto dodržovat v partiích, které budou následně překryty plechem.

Pro závěrečné hydrofobní ošetření povrchu budou použity organokřemičité prostředky (např. Porosil VV kompatibilní s předchozím ošetřením). V zásadě předpokládáme i ošetření ploch, které budou následně překryty plechem, ale tento záměr bude ještě konzultován s technologem. Tyto přípravky vytváří na kameni mikrovrstvičku silikonového polymeru,

vlastní póry zůstávají volné. Difuzní odpor se sice mírně zvýší, ale dle dlouholetých zkušeností přijatelně bez negativních důsledků. Při této úpravě je nezbytné dbát na vhodné povětrnostní podmínky a na předepsanou nebo ještě nižší koncentraci roztoku – v závislosti na vsakových zkouškách, které budou provedeny protokolárně a s předstihem. Vsakové zkoušky Karstenovou trubicí budou provedeny ve vybraných technologicky reprezentativních místech (zanesených do plánové dokumentace, či schématu) před zahájením restaurátorských prací. Další zkoušky budou následovat po kompletním dokončení čištění a na závěr po dokončení všech technologických kroků zásahu. Protokoly i plánové přílohy budou součástí restaurátorské zprávy.

V případě některých partií, podle shledaných skutečností (často jde o spáry mezi madly zábradlí), bude zvážena varianta zalití spár olovem. U použitého olova je důležité dbát na jeho čistotu. Doporučujeme olovo slité do malých kusů (malé destičky), které se snadno v tyglíku roztaví přímo na místě. Tavba by měla být prováděna dle technologických pravidel, zejména je třeba pamatovat na stupeň tání (327,5 °C) a olovo by nemělo být zbytečně přepalováno silným plamenem. Dochází při tom k povrchovému přehřátí, se kterým je spojeno zvýšení výskytu nečistot (oxidy apod.), jež zhoršují vlastnosti materiálu. Zálivky – olověné spáry, musí být po vychladnutí zarovnané zároveň s kamenem (či mírně vypouklé ven). Nesmí být ponořeny pod hranu kamene. Spáry před zalitím olovem budou s dostatečným předstihem hydrofobizovány za dodržení obvyklých technologických postupů.

Klempířské a olovářské práce

Olověným plechem bude pokryta vysazená kamenná římsa (tzn. partie před zábradlím). Nevylučujeme realizaci podkladního vyrovnání vhodným materiálem (mezivrstvou z kvalitní vápenné malty). To by umožnilo snazší položení plechů. Pro krytí doporučujeme použít olověný plech o tloušťce 3mm (2mm považujeme v takovém případě za minimum, ale lze zvážit kombinaci obou typů podle partie a možností). Kotvení lze kombinovat mechanické s podlepením neutrální silikonovým tmelem, který absorbuje dilatační pohyby při ohřátí plechu slunečním zářením. Obdobné detaily byly použity na římsách Ludvíkova křídla Starého královského paláce. Poměrně se osvědčilo použití nástrojů s větším poloměrem hran (ohyby nejsou plně ostré), tím spoje (falce) lépe absorbují mikropohyby spojené s tepelnou roztažností, ač tato partie není nijak zvlášť ohřívána sluncem (západní fasáda a je kryta zábradlím). Detail odkapní hrany bude ještě upřesněn, ale pravděpodobně bude jen kopírována hrana kamenné římsy. Detail návaznosti na sokl zábradlí bude předmětem jednání se zhotovitelem, ale v zásadě vylučujeme zařezávání lišt do kamene. Přikláníme se spíše k pečlivému lepení, vyztuženého několika mechanickými (pevnými kotvami případně krytými Pb víčkem). Olověného plechu bude použito v obdobném detailu z vnitřní strany v kontaktu soklu zábradlí a Cu plechu.

Vnitřní strana občasně pochozí plochy balkonu bude ochráněna položením měděného plechu. Tloušťka bude zvolena dle požadavku objednatele a platných norem. Falcování bude provedeno dle spádování kamenných desek standardním způsobem (pokud možno by mělo respektovat stávající rozvodí. Konzultována bude podkladní vrstva (podložka či folie atd.). Návaznost na barokní fasádu, může být provedena standardním způsobem s lištou, ale pokud možno bez zásahu do omítky (záleží na výsledku provedených sond). Upravit bude třeba návaznost Cu plechu na práh stávajících dveří.

Dveře na balkon

Protože je třeba vyřešit návaznost nového oplechování na práh dveří, který není výškově ideální, předpokládáme jeho výměnu, resp. náhradu. Z tohoto důvodu doporučujeme provést obnovu obou vnějších dveřních křídel (možná je bude třeba částečně upravit z hlediska nivelity). Nový práh by měl být proveden z dubu. Dveře budou truhlářsky repasovány. Z dřívějších sond víme, že měly jinou barevnost než je stávající, ale z hlediska celku výplní stavebních otvorů předpokládáme, že bude zachována nynější. Povrchová úprava bude provedena v olejových nátěrech (např. Barvy Laky Teluria, fermežová barva O2025, nebo fermežové barvy Ottosson Linoljefärg), v odstínu určeném v rámci realizace. Kování bude opraveno a povrchové úpravy vyjdou ze shledaných skutečností. Je možno dodatečně vlepít silikové těsnění.

Odůvodnění:

Toto rozhodnutí je závazným stanoviskem ve smyslu § 14 odst. 1 a 3 zákona č. 20/1987 Sb., neboť podle § 44a odst. 3 téhož zákona závazné stanovisko ve věci, o které není příslušný rozhodovat stavební úřad, je samostatným rozhodnutím ve správním řízení.

Správa Pražského hradu, příspěvková organizace, příslušná hospodařit s majetkem tvořícím areál Pražského hradu, předložila podle § 14 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb. žádost č. j.: SPH 328/2019 o rozhodnutí ve věci opravy barokního balkonu Západního křídla Starého královského paláce.

Kancelář prezidenta republiky při posouzení žádosti a stanovení požadavků uvedených ve výroku tohoto rozhodnutí vycházela z detekce zatečení v listopadu 2018 a následné prohlídky na místě, které se zúčastnili zástupci Kanceláře prezidenta republiky a Správy Pražského hradu. Jednoznačným závěrem bylo navržení opatření, které povedou k dlouhodobé eliminaci nedostatků údržby balkonu a zajištění lepšího fungování konstrukce barokního balkonu komplexně. Ostatní podmínky rozhodnutí vycházejí ze standardů restaurování architektury obvyklých v chráněném areálu Pražského hradu.

Toto rozhodnutí vychází z § 14 odst. 3 zákona č. 20/1987 Sb., podle něhož v rozhodnutí orgán státní památkové péče vyjádří, zda práce uvedené v žádosti o rozhodnutí jsou z hlediska zájmů státní památkové péče přípustné, a stanoví základní podmínky, za kterých lze tyto práce připravovat a provést; základní podmínky musí vycházet ze současného stavu poznání kulturně historických hodnot, které je nezbytné zachovat při umožnění realizace zamýšleného záměru.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí se lze podle § 80 a násl. zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, odvolat do 15 dnů ode dne doručení tohoto rozhodnutí podáním učiněným ke Kanceláři prezidenta republiky.

Vyřizuje:

Telefon:

ředitel Odboru památkové péče
Kancelář prezidenta republiky